

ALEKSANDAR
MEKOL SMIT

**KALAHARIJSKI
KURS
DAKTILOGRAFIJE
ZA MUŠKARCE**

Prevela
Tatjana Milosavljević

Laguna

Naslov originala

Alexander McCall Smith

THE KALAHARI TYPING SCHOOL FOR MEN

Copyright © Alexander McCall Smith, 2001

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Ejmi Mur, Florens Kristi i Ilejn Gad

Sadržaj

Prvo poglavlje KAKO PRONAĆI MUŠKARCA	9
Drugo poglavlje NAUČITE DA VOZITE S ISUSOM	26
Treće poglavlje UBITI PTICU KREŠTALICU	33
Četvrto poglavlje POUZDAJTE SE U MUŠKARCA	47
Peto poglavlje RAZGOVORNA TERAPIJA.....	60
Šesto poglavlje STARE PISAČE MAŠINE KOJE SKUPLJAJU PRAŠINU.....	73
Sedmo poglavlje ŠTA JE URADIO GOSPODIN MOLEFELO.....	80
Osmo poglavlje PISAČE MAŠINE I MOLITVENI SKUP.....	91

Deveto poglavlje	
DRŽAVNI POSAO	99
Deseto poglavlje	
<i>KALAHARIJSKI KURS DAKTILOGRAFIJE</i> <i>ZA MUŠKARCE OTVARA SVOJA</i> <i>VRATA (MUŠKARCIMA)</i>	107
Jedanaesto poglavlje	
MMA RAMOCVE ODLAZI U MALO SELO JUŽNO OD GABORONA	113
Dvanaesto poglavlje	
ČUDO U <i>BRZIM MOTORIMA TLOKVENGA</i>	123
Trinaesto poglavlje	
ČAJANKA U SIROTIŠTU.....	130
Četrnaesto poglavlje	
GOSPODIN BERNARD SELELIPENG	142
Petnaesto poglavlje	
NEZADOVOLJNI KLIJENT	153
Šesnaesto poglavlje	
NEKOME PUKNE GUMA, A NEKO ODE U BIOSKOP	164
Sedamnaesto poglavlje	
SUSRET SA TEBOGO	171
Osamnaesto poglavlje	
RADIO JE NEVAŽAN	179
Devetnaesto poglavlje	
<i>PALATA LIMPOPO, STAN 42</i>	186
Dvadeseto poglavlje	
DALEKO IM LEPA KUĆA, OBOJICI... ..	193
O autoru	199

Prvo poglavlje

KAKO PRONAĆI MUŠKARCA

Moram uvek imati na umu, pomisli Mma Ramocve, da sam imala sreće u životu; u svakom trenutku, ali naročito sada, dok sedim na verandi svoje kuće u Zebrinoj ulici i gledam u visoko nebo Bocvane, toliko vedro da je plava gotovo pobelela. I tako je sada ona, Dragocena Ramocve, vlasnica jedine detektivske agencije u Bocvani, *Prve damске detektivske agencije* – koja je, sve u svemu, održala obećanje da će zadovoljiti zahteve svojih klijenata, koje je dala na samom početku, i pored toga što je neke od njih, mora se reći, bilo nemoguće zadovoljiti. Takođe, bila je u svojim kasnim tridesetim, a to su, što se nje ticalo, bile najbolje moguće godine; imala je svoju kuću u Zebrinoj ulici i dvoje udomljene dece, dečaka i devojčicu, koji su ispunjavali kuću životom i smehom. Bili su to blagoslovi koji bi svakoga trebalo da usrećuju. Kad u životu ima sve to, čovek može mirne duše da kaže kako mu ništa više nije potrebno.

No bilo je toga još. Pre izvesnog vremena, Mma Ramocve se verila s gospodinom Dž. L. B. Matekonijem, vlasnikom *Brzih motora Tlokvenga* i, kako su ljudi govorili,

najboljim auto-mehaničarom u Bocvani, dobrim čovekom blage naravi. Mma Ramocve je jednom već bila udata, a to iskustvo bilo je strašno. Možda je Note Mokoti, elegantno obučeni džez trubač, bio san svake mlade devojke, ali ispostavio se kao najgora noćna mora svake supruge. Bio je to režim sačinjen od svakodnevne okrutnosti i redovnih sledovanja bola, a dok joj je, posle teške i traumatične trudnoće, njihova majušna, prevremeno rođena beba umirala u naručju svega nekoliko sati pošto je s velikom mukom došla na svet, Note je za to vreme pijančio u nekoj krčmi. Nije došao čak ni da kaže poslednje zbogom tom maleckom ljudskom biću koje je njoj značilo tako mnogo, a njemu tako malo. Mma Ramocve nikad neće zaboraviti kako ju je, kad je konačno napustila Notea, njen otac, Obed Ramocve – kome se i danas u mislima obraćala nazivajući ga „tata“ – dočekao punog srca i nije nijednom rečju pomenuo njenog muža, čak joj nikad nije rekao *znao sam da će se ovako završiti*. Tada je odlučila da se nikad više neće udavati, sem ako – što je svakako nemoguće – ne sretne čoveka koji će dorasti uspomeni na njenog pokojnog tatu, tog valjanog čoveka kog su svi poštovali kao vrsnog poznavaoca stoke i nekoga ko drži do starovremenskih bocvanskih običaja.

Razume se, ponuda je bilo. Njen stari prijatelj Hektor Mapondise redovno ju je prosio i premda ga je ona isto tako redovno odbijala, uvek je to njeno odbijanje prihvatao u dobrom raspoloženju, kako je i priličilo čoveku njegovog statusa (bio je rođak istaknutog poglavice). I bio bi od njega savršeno dobar muž, ali nevolja je bila to što je bio prilično dosadan i Mma Ramocve je samo uz ogroman trud uspevala da ne zadrema u njegovom društvu. Brak s njim bi joj veoma teško padao; bilo bi to, istini za ljubav, uspavljujuće iskustvo, a Mma Ramocve se previše radovala životu da bi

ga prespavala. Kad god bi videla Hektora Mapondisea kako prolazi u svojim velikim zelenim kolima ili kako ide do poštanskog ureda da pokupi svoju poštu, prisećala se kako je jednom prilikom, kad ju je izveo u hotel *Prezident*, usred ručka zaspala za stolom. To je, razmišljala je, dalo sasvim novo značenje izrazu *spavati s muškarcem*. Trgla se skljojkana na stolici i ugledala ga kako zuri u nju svojim pomalo vodnjikavim očima, još tiho pričajući o nekakvom problemu koji ima s nekom mašinom u svojoj fabrici.

„Nije lako oblikovati talasasti lim“, govorio je. „Trebaju ti vrlo posebne mašine da nateraju lim da poprimi taj oblik. Jesi li znala to, Mma Ramocve? Znaš li zašto talasasti lim ima taj oblik?“

Mma Ramocve se nije bavila tim razmišljanjem. Talasasti lim se veoma mnogo koristio za pokrivanje krovova: da li su žlebovi imali svrhu da omogućavaju oticanje kiše? Ali zašto bi takvo šta bilo neophodno u zemlji sušnoj poput Bocvane? Mora biti da postoji neki drugi razlog, pomislila je, mada joj on nije odmah padao na pamet. Ali od razmišljanja o tome ponovo joj se pridremalo i na jedvite jade je držala oči otvorene.

Ne, Hektor Mapondise je bio čovek na svom mestu, ali isuviše, isuviše dosadan. I trebalo je da potraži neku dosadnu ženu, kakvih je u zemlji bilo koliko god hoćeš, usporenih i ne naročito uzbuđljivih, i da se oženi nekom od tih tromih dama. Nevolja je, međutim, bila u tome što ti dosadni muškarci često ne gaje ni najmanje interesovanje za takve žene i zaljubljuju se u one poput Mme Ramocve. To je nevolja i s ljudima uopšte: imaju iznenađujuće nerealna očekivanja. Mma Ramocve se osmehnu pri toj pomisli, prisativši se kako je, kao devojkica, imala veoma visoku prijateljicu u koju je bio zaljubljen muškarac izuzetno niskog rasta. Dopirao

joj je jedva malo iznad pojasa i odatle je gledao u lice svoje voljene, a ona je zurila naniže u njega, maltene čkiljeći – tolika je bila daljina koja ih je razdvajala. Ta daljina je mirne duše mogla iznositi i hiljadu i po kilometara ili više – s kraja na kraj Kalaharija i natrag; ali niski muškarac to naprosto nije shvatao i okanio se, ranjenog srca, ćorava posla tek pošto se devojčin isto tako visok brat sagnuo, pogledao ga pravo u oči i rekao mu da mu više ne gleda sestru, čak ni izdaleka, inaće ima da ga snađe što ne misli. Mmi Ramocve je, dabome, bilo žao niskog muškarca, jer nije imala srca da tek tako zanemari tuđa osećanja; trebalo je da shvati da gaji nemoguće ambicije, ali ljudi to nikad nisu shvatali.

Gospodin Dž. L. B. Matekoni je bio veoma dobar ćovek, ali, za razliku od Hektora Mapondisea, nikako nije mogao da se opiše kao dosadan. Nije se, doduše, moglo za njega reći da je uzbudljiv na način na koji je Note izgledao uzbudljiv; on je naprosto bio prijatno, opušteno društvo. S gospodinom Dž. L. B. Matekonijem mogao si da sediš satima i da on za to vreme ne kaže ništa naroćito važno, ali ono što jeste govorio nikad nije bilo zamorno i dosadno. Svakako je mnogo prićao o kolima, kao i većina muškaraca, ali ono što je o njima imao da kaže bilo je zanimljivije od onoga što su drugi muškarci imali da kažu o toj temi. Gospodin Dž. L. B. Matekoni je smatrao da kola imaju dušu i jedan pogled na vozilo bio mu je dovoljan da kaže kakav im je vlasnik.

„Kola govore o ljudima“, objašnjavao joj je jednom prilikom. „I kažu ti sve što je potrebno da znaš.“

Mmi Ramocve je to zvućalo ćudno, ali gospodin Dž. L. B. Matekoni je potom ilustrovao svoju poentu mnoštvo oćiglednih primera. Da li je, na primer, ikad videla unutrašnjost automobila koji pripada gospodinu Motobediju Palatiju? Bio je neuredan ćovek, kome kravata nikad nije

stajala pravo i čije su košulje vazda bile napola ispasane. Nimalo iznenađujuće, u kabini njegovih kola je vladao haos, s nepovezanim žicama koje su štrčale ispod komandne table i rupom ispod vozačkog sedišta – kroz koju su u kola ulazili oblaci prašine i prekrivali sve smeđim slojem. Ili, na primer, šta je s onom tako zastrašujućom glavnom sestrom iz bolnice *Princeza Marina*, koja je onomad isprespakala onog poznatog političara, kad mu je na jednom javnom skupu postavila pitanje o platama medicinskog osoblja na koje on naprosto nije umeo da odgovori? Njen automobil je, kao što se moglo i očekivati, bio čist kao sunce i čak je pomalo mirisao na neko antiseptično sredstvo. Mogao joj je navesti još primera, ali izneo je svoju poentu i Mma Ramocve je klimnula glavom shvativši šta je hteo da kaže.

Upoznali su se zahvaljujući njenom malom belom kombiju. I pre no što ga je odvezla na popravku u *Brze motore Tlokvenga*, čula je za gospodina Dž. L. B. Matekonija, tihog čoveka koji živi sam u kući u susedstvu starog Doma Odbrambenih snaga Bocvane. Pitala se zašto je sam, zato što je u Bocvani tako nešto bilo vrlo neobično, ali nije mnogo razmišljala o njemu sve dok, pošto joj je popravio kombi, nije zapodenuo razgovor s njom i upozorio je u vezi sa stanjem njenih guma. Posle toga je uobičajila da povremeno navraća kod njega u servis, gde su razmenjivali mišljenja o dnevnim događanjima i uživali u čaju koji je kuvao na tučanoj peći u uglu svoje kancelarije.

Potom je došao onaj neverovatan dan kad je motor malog belog kombija počeo da grca i nije hteo da upali, i kad je gospodin Dž. L. B. Matekoni čitavo poslepodne proveo u dvorištu kuće u Zebrinoj ulici, s motorom rastavljenim na, činilo se, stotinu delova, tako da je imao osećaj da mu je i samo srce ogoljeno. Ali sve je on to sastavio i kad je palo

veče, ušao je u kuću i potom su sedeli na verandi. Pitao ju je da se uda za njega i pristala je, gotovo ne razmišljajući, zato što je shvatila da pred sobom ima čoveka dobrog kao što je bio dobar njen otac, i da će biti srećni zajedno.

Kad se gospodin Dž. L. B. Matekoni razboleo, Mmu Ramocve je to zateklo nespremnu – ili barem nije spremno dočekala to kako se razboleo. Bilo bi lakše, može biti, da je bolest bila od onih koje pogađaju telo, ali njegova je pogađala um i činilo joj se da je čovek kog je poznavala naprosto napustio svoje telo i otišao nekuda drugo. Zahvaljujući mmi Silviji Potokvane, nadzornici sirotišta, koja je gospodinu Dž. L. B. Matekoniju istrajno davala lekove koje mu je propisao doktor Mofat, on je ponovo postao onaj stari. Opsedanje turobnim mislima, osećaj poraženosti, malaksalost i umor – sve je to polako nestalo i gospodin Dž. L. B. Matekoni je opet počeo da se osmehuje i da se interesuje za posao koji je tako nesvojstveno sebi zanemario.

Razume se, dok je bio bolestan nije mogao da vodi posao u servisu i ta dužnost je pala na pleća Mme Makuci, pomoćnice Mme Ramocve. Mma Makuci je čuda učinila sa servisom. Ne samo da je reformisala lenje šegrte, koji su gospodinu Dž. L. B. Matekoniju zadavali velike glavobolje svojim bezobzirnim ponašanjem prema kolima (jedan je čak viđen kako čekića po motoru), nego je i privukla mnogo novih mušterija. Sve više žena je imalo sopstvena kola i bile su oduševljene što ih mogu dovesti na popravku u servis kojim upravlja jedna žena. Kad je tek počela da vodi servis, Mma Makuci možda nije znala bogzna koliko mnogo o motorima, ali brzo je naučila i sada je bila sasvim sposobna da servisira i obavlja rutinske popravke na većini automobila, pod uslovom da nisu bili previše moderni i previše zavisni od temperamentnih uređaja poput onih koje su

nemački proizvođači automobila voleli da sakrivaju u vozila i tako zbunjuju auto-mehaničare u drugim zemljama.

„Kako da joj zahvalimo?“, upita Mma Ramocve. „Mnogo je truda uložila u servis, a sada si se ti vratio i ponovo će biti zamenica upravnika i pomoćna detektivka. Teško će joj to pasti.“

Gospodin Dž. L. B. Matekoni se namršti. „Ne bih da je rastužim“, reče on. „U pravu si, stvarno je vredno radila. Vidi se u knjigama. Sve je u savršenom redu. Svi računi su plaćeni, sve fakture propisno zavedene. Čak je i pod u radionici čistiji i nema onako mnogo fleka od mašinskog ulja.“

„A ipak, život joj nije baš dobar“, zamišljeno će Mma Ramocve. „Živi u iznajmljenoj sobi preko u Starom Nalediju, koju deli s bolesnim bratom. Ja ne mogu da joj dajem veliku platu. A nema muža da vodi računa o njoj. Zaslužuje bolje od toga.“

Gospodin Dž. L. B. Matekoni se slagao s njom. Mogao je pomoći Mmi Makuci tako što će je pustiti da nastavi kao zamenica upravnika *Brzih motora Tlokvenga*, ali nije uviđao šta još može da uradi. S pitanjem muža svakako nije imao ništa. Bio je muškarac, najzad, pa su problemi s kojima su se neudate žene suočavale u životu nadilazili njegovo poimanje. Ženski je posao, smatrao je, da pomognu svojim prijateljicama da nekog upoznaju. Valjda Mma Ramocve može da je posavetuje u vezi s najboljom taktikom koju valja da usvoji u tom pogledu? Mma Ramocve je bila popularna žena, koja je imala mnogo prijatelja i poštovalaca. Zar Mma Makuci ne ume da uradi baš ništa da nađe muža? Valjda se može podučiti kako se to radi?

Mma Ramocve nije bila baš tako sigurna u vezi s tim. „Moraš da paziš šta govoriš“, opomenu ona gospodina Dž. L. B. Matekonija. „Ljudima se ne sviđa kad misliš kako ništa

ne znaju. A to naročito važi za Mmu Makuci, s njenih devedeset sedam ili koliko već beše procenata. Ne možeš tek tako da kažeš nekoj ženi kako ne ume da uradi neke osnovne stvari, kao što je pronalaženje muža.“

„Nema to nikakve veze s devedeset sedam procenata“, reče gospodin Dž. L. B. Matekoni. „Možeš da položiš daktilografiju sa svih sto procenata i da ipak ne umeš da razgovaraš s muškarcima. Udaja nije isto što i kucanje na pisaćoj mašini. Uopšte nije isto.“

Pomen braka navede Mmu Ramocve da se upita kada će se njih dvoje venčati i malo je nedostajalo da mu postavi to pitanje, ali ipak se na vreme zaustavila. Doktor Mofat joj je objasnio da je važno da se gospodin Dž. L. B. Matekoni ne izlaže prevelikom stresu, i pored toga što je najgori deo depresije ostao iza njega. Bilo bi nesumnjivo stresno da sad počne da ga zapitkuje o datumu venčanja, stoga je to prećutala i čak je pristala – sve zarad izbegavanja stresa – da u dogledno vreme popriča s Mmom Makuci i ustanovi može li se rešavanju problema pronalaženja muža doprineti nekim mudro formulisanim savetima.

Za vreme bolesti gospodina Dž. L. B. Matekonija, *Prva damska detektivska agencija* preseljena je u sporednu kancelariju u *Brzim motorima Tlokvenga*. Aranžman se ispostavio kao uspešan: iz tog dela zgrade bilo je lako nadzirati odvijanje posla u servisu, a pritom je postojao zaseban ulaz za klijente agencije. Bilo je i drugih koristi. Oni koji su dovozili kola na popravku katkada bi shvatili kako imaju problem koji ne bi bilo zgoreg istražiti – muža sklonog švrljanju, na primer, ili rođaka koji je prestao da se javlja – dok su oni koji su dolazili u agenciju pravili dogovor da im se istovremeno odradi mali servis ili provera kočnica.

Mma Ramocve i Mma Makuci su svoje pisaće stolove postavile tako da mogu razgovarati ako žele, ali da ne moraju sve vreme da zure jedna u drugu. Bilo je dovoljno da Mma Ramocve malo zakrene stolicu pa da se obrati Mmi Makuci na drugom kraju prostorije, a da pritom ne mora da izvija vrat ili da razgovara preko ramena; isto je vredelo i za Mmu Makuci ako mora da zatraži nešto od Mme Ramocve.

Sada, pošto je pošta pristigla tog dana – četiri pisma – bila pročitana i zavedena, Mma Ramocve reče svojoj pomoćnici kako je možda dobar čas za šolju crvenog afričkog čaja. Bilo je možda malo ranije nego inače, ali dan je bio topao, a oduvek je nalazila da se s vrućinom najbolje izlazi na kraj uz šolju čaja i slatki dvopek, umočen u tečnost taman toliko da ga možeš zagristi a da te ne zaboje zubi.

„Mma Makuci“, poče Mma Ramocve pošto joj je njena pomoćnica spustila na sto šolju tek skuvanog čaja, „da li ste zadovoljni?“

Mma Makuci, već na pola puta natrag do svog stola, stade u mestu. „Zašto pitate, Mma?“, reče ona. „Zašto me pitate da li sam zadovoljna?“ Srce joj beše načas zastalo, jer je živela u stalnom strahu od gubitka posla, a ovo pitanje je, po njenom mišljenju, moglo biti samo uvod u predlog da potraži drugi posao. Ali neće uspeti da nađe drugi posao ili, barem, nijedan koji bi makar izdaleka ličio na ovaj. Ovde je bila detektivska pomoćnica, a dosad – možda i dalje – i v. d. upravnik servisa. Bude li morala da traži drugi posao, u najboljem slučaju bi se negde zaposlila kao mlađi referent ili možda kao pomoćna sekretarica, što je samo lep naziv za dežurnog potrčka. I nigde ne bi bila plaćena tako dobro kao ovde, s dodatkom na platu koji je dobijala za svoj rad u servisu.

„Mma Makuci, što ne sednete?“, nastavi Mma Ramocve. „Tada možemo da pijuckamo čaj i možete mi reći da li ste zadovoljni.“

Mma Makuci se vrati do svog stola. Podigla je šolju, ali ruka joj je drhtala i ona je ponovo spusti. Zašto je život tako nepravedan? Zašto sve najbolje poslove dobijaju lepe devojke, čak i ako su na ispitima na Bocvanskom koledžu za sekretarice jedva napabirčile pedeset procenata, dok je njoj, s njenim ocenama, tako teško da pronade bilo kakav posao? Nije uspevala da dokuči odgovor na to pitanje. Činilo se da je nepravda neizbežan deo života, barem ako si Mma Makuci iz Bobononga, u severnoj Bocvani, ćerka čoveka čija su goveda uvek bila mršava. Sve je, kako je izgledalo, bilo nepravedno.

„Vrlo sam zadovoljna“, Mma Makuci će jadno. „Zadovoljna sam ovim poslom. Ne želim da ga menjam.“

Mma Ramocve se nasmeja. „O, posao. Naravno da ste zadovoljni njime. Znamo da jeste. I mi smo veoma zadovoljni vama. Gospodin Dž. L. B. Matekoni i ja smo oboje veoma zadovoljni vama. Vi ste naša desna ruka. To je opšte poznato.“

Potrajalo je nekoliko trenutaka dok ovaj kompliment nije dopro do mozga Mme Makuci, ali kad najzad jeste, ona oseti kako je preplavljuje olakšanje. Uzela je svoju šolju sa čajem, ovog puta sigurnom rukom, i ispila dugačak gutljaj vruće crvenkaste tečnosti.

„Nego, zapravo pokušavam da doznam“, nastavi Mma Ramocve, „jeste li zadovoljni u svom... u sebi. Dobijate li od života ono što želite?“

Mma Makuci malo razmisli. „Nisam sigurna šta želim od života“, reče posle nekog vremena. „Nekad sam mislila

kako bih volela da budem bogata, ali sad kad sam upoznala neke bogate ljude, nisam više tako sigurna u to.“

„Pa i bogati su samo ljudi“, reče Mma Ramocve. „Još nisam upoznala nekoga bogatog ko nije isti kao i mi. Da li si srećan ili nesrećan, to nema nikakve veze s tim da li si bogat.“

Mma Makuci potvrdno klimnu. „I zato sada verujem da sreća dolazi odnekud drugo. Odnekud iznutra.“

„Odnekud iznutra?“

Mma Makuci popravi velike naočari na nosu. Mnogo je čitala i uživala je u ozbiljnim razgovorima ove vrste, u koje je mogla da ubaci deliće onoga što je pročitala u starim brojevima *Nacionalne geografije* ili *Mejla* i *Gardijana*.

„Sreća se nalazi u glavi“, reče zagrevajući se za temu. „Ako je glava ispunjena srećom, tada je osoba sasvim sigurno srećna. Jasno je da je to tačno.“

„A srce?“, Mma Ramocve će upitno. „Zar srce nema nikakve veze s tim?“

Usledi ćutanje. Mma Makuci je gledala u svoj sto, povlačeći prstom šaru po prašnjavom uglu. „U srcu se dešava ljubav“, reče ona tiho.

Mma Ramocve duboko uzdahnu. „Zar ne biste voleli da imate muža, Mma Makuci?“, upita ona blago. „Zar ne biste bili srećniji da imate muža da vodi računa o vama?“ Začutavši na trenutak, dodade: „Samo se pitam, to je sve.“

Mma Makuci je pogleda. Zatim skide naočari i poče da ih glanca krajičkom maramice. Bila je to njena omiljena maramica – obrubljena čipkom – ali sad već prosenjena od silne upotrebe i bilo je očigledno da neće još dugo potrajati. Ali i dalje ju je volela, i kad bude imala novca, rešila je, kupiće istu takvu.

„Volela bih da imam muža“, reče ona. „Ali ima mnogo lepih devojaka. One pronalaze muževe. Nije preostao nijedan za mene.“

„Ali zgodna ste žena“, reče odlučno Mma Ramocve. „Sigurna sam da postoji mnogo muškaraca koji će se složiti sa mnom.“

Mma Makuci odmahnu glavom. „Ne verujem, Mma“, reče. „Mada je ljubazno od vas što to kažete.“

„Možda bi trebalo da pokušate da nađete muškarca“, reče Mma Ramocve. „Možda bi trebalo da se malo više potrudite, ako već ne navaljuju sami. Da se potrudite da ih pronađete.“

„A gde?“, upita Mma Makuci. „Gde su ti muškarci o kojima govorite?“

Mma Ramocve mahnu rukom u pravcu vrata i Afrike iza njih. „Tamo napolju“, odvrati. „Tamo napolju ima muškaraca. I treba da ih upoznate.“

„Gde tačno?“, upita Mma Makuci.

„U centru grada“, odvrati Mma Ramocve. „Viđate ih kako sede naokolo za vreme pauze za ručak. Muškarce. Ima ih kô pleve.“

„I svi su oženjeni“, dočeka Mma Makuci.

„A mogu se naći i u barovima“, reče Mma Ramocve, sad već osećajući da se razgovor ne odvija u pravcu koji je isplanirala.

„Ali znate kakvi su ti što sede po barovima“, reče Mma Makuci. „Barovi su puni muškaraca koji traže nevaljale devojke.“

Htela, ne htela, Mma Ramocve je morala da se složiti s tim. Barovi su bili puni muškaraca poput Notea Mokotija i njegovih pajtaša, a nekog takvog nikad ne bi poželela Mmi

Makuci. Mnogo je bolje biti sam nego ući u vezu s nekim ko će te samo unesrećiti.

„Lepo je od vas što mislite na mene“, reče Mma Makuci posle nekog vremena. „Ali vi i gospodin Dž. L. B. Matekoni se ne smete zabrinjavati zbog mene. Srećna sam ja i ovako, a ako mi je suđeno da upoznam nekog, tada ću ga sigurno i upoznati. A onda će se sve promeniti.“

Mma Ramocve iskoristi ovu priliku da privede razgovor kraju. „Sigurna sam da ste u pravu“, reče.

„Možda“, na to će Mma Makuci.

Mma Ramocve se zaokupi hrpom dokumenata na svom stolu. Bila je rastužena osećanjem poraza koje je, činilo se, obuzimalo njenu pomoćnicu kad god se u razgovoru dotaknu njene životne situacije. Nije, naime, bilo stvarne potrebe da se Mma Makuci tako oseća. Možda je dosad i imala težak život – svakako ne bi trebalo potcenjivati kako je bilo odrastati u Bobonongu, tom tako sušnom i dalekom mestu iz kog je došla Mma Makuci – ali mnogo ljudi dolazilo je iz takvog i sličnih mesta, i uprkos tome napravilo nešto od života. Ako kroz život prolaziš razmišljajući: *Ja sam samo provincijalka iz nedodijane u bušu*, čemu onda bilo kakav trud? Svi smo odnekud došli, najvećim delom ne iz nekog naročito impresivnog mesta. Čak i ako si se rodio u Gaboronu, opet si iz određene kuće u tom gradu, što na kraju znači da si potekao naprosto s komadića zemlje; a komadić zemlje je komadić zemlje ma gde da se nalazi.

Mma Makuci bi trebalo da napravi od sebe nešto više, pomisli Mma Ramocve. Trebalo bi da ima na umu ko je – građanka Bocvane, najbolje zemlje u Africi, i jedna od najboljih koji su ikada diplomirali na Bocvanskom koledžu za sekretarice. I jednim i drugim se mogla opravdano ponositi. Imaš pravo da budeš ponosan što si Mocvana, zato što tvoja

zemlja nikad nije uradila ništa čega bi se stidela. Oduvek se ponašala s potpunim integritetom, čak i u vremenima kad je morala da se suoči s građanskim ratom u susednim zemljama. Takođe, oduvek je bila poštena, bez one pogubne korupcije koja je ukaljala obraz mnogih afričkih zemalja i omogućila krađu bogatstva čitavog jednog kontinenta. A Bocvana se nikad nije spustila na te grane, zato što je ser Seretse Kama, taj veliki čovek kome je njen otac imao priliku da stisne ruku u Močudiju, rekao jasno i glasno svim građanima da neće biti ni davanja ni primanja mita, nika-kvog zavlacenja ruku u novac koji pripada njihovoj zemlji. I svi su ga poslušali i pridržavali se tog pravila, zato što su prepoznali u tom čoveku osobine velikih poglavica, koje su njegovi preci, Kame, odvajkada imali. Te osobine se nisu sticale prekonoc; za takvo šta potrebna su čitava pokolenja (šta god ko rekao). Zato je kraljica Elizabeta II, kad je upoznala Seretsea Kamu, odmah shvatila kakav je on čovek. Shvatila je zato što joj je bilo jasno da je isti kao i ona; da je vaspitan da služi narodu. Mma Ramocve je znala sve to, ali katkada se pitala da li su mlađi naraštaji – ljudi poput Mme Makuci – svesni ljudske veličine prvog predsednika Bocvane i poštovanja koje mu je ukazivala kraljica. Da li bi im to išta značilo? Da li bi *razumeli*?

Mma Ramocve je, naravno, bila rojalista po opredeljenju. Cenila je monarhe – pod uslovom da su dostojni poštovanja i da se ponašaju primereno. Izuzetno je poštovala kralja Lesota, zato što je bio direktan potomak Mošvešvea Prvog, koji je spasao svoju zemlju od Bura i bio dobar, mudar čovek (uza sve to još i skroman – nije li sebe opisao kao stenicu u ćebetu kraljice Viktorije?). Visoko je cenila i starog kralja Svazilenda, Sobuzu Drugog, koji je imao sto četrdeset jednu ženu, i to sve u isto vreme. Poštovala ga je

uprkos tome što je imao toliko žena, jer to je, uostalom, bio vrlo tradicionalan pristup životu; poštovala ga je zato što je voleo svoj narod i zato što je dosledno odbijao da dozvoli izvršenje smrtne kazne – sa samo jednim izuzetkom u svojoj dugoj vladavini, i to u vrlo ozbiljnom slučaju ubistva pomoću vradžbina – mada je u poslednji čas ipak pomilovao osuđenika. (Kakav bi to čovek, pitala se, mogao nekom ko preklinje za svoj život reći hladnokrvno: *Ne, ti moraš umreti!*) Bilo je još kraljeva i kraljica, razume se, ne samo afričkih. Tu je bila pokojna kraljica Tonge, koja je bila vrlo posebna, zato što je bila izuzetno krupna žena. Mma Ramocve je videla njenu fotografiju u nekoj enciklopediji i ta fotografija je zauzimala dve stranice, tolika je žena bila kraljica. Zatim, tu je bila holandska kraljica, čiju je fotografiju videla u jednom časopisu, u tekstu ispod slike zagonetno opisana kao Narandžasta kraljica.* Štaviše, bila je u tamnonarandžastom kostimu i dvobojnim, narandžastosmeđim cipelama. Mma Ramocve je tada pomislila kako bi volela da upozna tu kraljicu, koja je izgledala tako vedro i srdačno se osmehivala (i kakva je to Kuća pomorandži,** u kojoj je, kako je pisalo, živela ta kraljica?). Ko zna, možda jednog dana poseti i Bocvanu, može biti baš u tim dvobojnim cipelama; ali nije bilo velike nade. Niko nije dolazio u Bocvanu, zato što ljudi naprosto nisu znali za nju. Nisu čuli za nju. Jednostavno nisu čuli.

* Eng.: *Orange Queen*, holandska kraljica Beatriks. Naziv holandske vladarske dinastije glasi *Oranje-Nasau* (hol.: *Oranje-Nassau*); Oranje je imenu dinastije Nassau dodato u 16. veku, kad je Vilem I Čutljivi, grof od Nasaua, dobio i titulu princa Oranskog (francuske pokrajine Oranž /Orange/). *Oranje* (hol.) i *orange* (fr. i eng.) na svim tim jezicima ujedno znače i *pomorandža*, *narandžasto*, i homonimi su; narandžasta je nacionalna boja Holandije. (Prim. prev.)

** Doslovan prevod eng.: *House of Orange* (hol.: *huis van Oranje*), vladarska kuća, tj. dinastija Oranje. (Prim. prev.)

* * *

A Mmi Makuci bi možda koristilo da razmisli o primeru te narandžaste kraljice, s njenim prijatnim osmehom i očigledno optimističnim pogledom na svet. Trebalo bi da se podseti da je, mada je došla iz Bobononga, ostavila sve to iza sebe i da je sada bila neko ko živi u prestonici, u samom Gaboronu. Takođe, trebalo bi da se podseti kako i pored toga što smatra da joj je koža suviše tamna, postoji mnoštvo muškaraca kojima su žene tamne kože lepše od onih bleđunjavih stvorenja koja se katkad viđaju na ulicama i čija je koža sva flekava od krema za posvetljavanje. A što se tiče velikih naočara koje je nosila Mma Makuci, nekima možda i deluju zastrašujuće, ali većina muškaraca ih naprosto neće ni primetiti, isto onako kako što uglavnom ne primećuju šta žena ima na sebi, bez obzira na silan trud koji žene ulažu u izbor odeće.

Nevolja s muškarcima je, dabome, bila to što su mahom hodali naokolo poluzatvorenih očiju. Mma Ramocve se ponekad pitala da li uopšte žele išta da vide ili su jednostavno rešili da primećuju samo ono što ih interesuje. Zato su žene tako uspešno obavljale poslove koji su zahtevali pronicanje u to šta ljudi misle i kako se osećaju. Profesija privatnog detektiva je, na primer, bila upravo ona vrsta posla za koji se moglo očekivati da će ga žena obavljati izuzetno dobro (i pogledaj samo uspeh *Prve damске detektivske agencije*). To je bilo zato što žene posmatraju i pokušavaju da shvate šta se dešava u ljudskom umu. Razume se, neki muškarci su to takođe umeli – tu joj je smesta padao na pamet Klovis Andersen, autor knjige *Načela privatnog istraživanja*, čiji je očigledno mnogo puta pročitao primerak zauzimao počasno mesto na polici iza pisaćeg stola Mme Ramocve. Mora da je Klovis Andersen vrlo saosećajan čovek, smatrala

je Mma Ramocve; umnogome poput neke žene, sa svojim savetima istražiteljima da pažljivo proučavaju odeću ljudi. (*Odeća koju neko nosi krije mnoštvo nagoveštaja*, napisao je. *Naša odeća otkriva mnogo o nama. Ona naprosto govori. To što neki muškarac ne nosi kravatu uopšte ne znači da je on nema – u njegovom ormaru se po svoj prilici nalazi nemali broj kravata – nego da naprosto neće da je nosi. Znači da želi da izgleda ležerno, opušteno.*) Ovaj odlomak je Mmi Ramocve zvučao zbunjjuće i upitala se kuda vodi. Nije bila sigurna kakav bi se zaključak mogao izvući iz toga da neki muškarac želi da izgleda opušteno, ali bila je sigurna da je ovo, poput svih ostalih opažanja Klovisa Andersena, iz nekog razloga važno.

Sada je podigla glavu i okrnula pogledom Mmu Makuci, koja je bila zaokupljena prekucavanjem pisma koje je Mma Ramocve nešto ranije ispisala rukom. Moramo pokušati da joj pomognemo, pomisli ona. Moramo da pokušamo da je ubedimo da sebe ceni više nego sada. Bila je valjana žena na svom mestu, višestruko talentovana, i bilo je izvan sva-ke pameti da kroz život ide smatrajući sebe manje vrednom zato što nema muža. Bilo je šteta, uistinu. Mma Makuci je zasluživala da bude srećna. Zasluživala je da ima da se raduje nečemu boljem od sumornog bivstvovanja u Starom Nalediju; od sobe koju je delila s bolesnim bratom i u koju svetlost dana nije ulazila. Svako je zasluživao više od toga, čak i u ovom zlosrećnom svetu, svetu koji je doneo toliko dobrog Mmi Ramocve, ali je izgledalo kako okleva da nagradi Mmu Makuci. Promenićemo mi to, pomisli Mma Ramocve, zato što je moguće promeniti svet ako je čovek dovoljno rešen i ako dovoljno jasno uviđa šta je to što mora da se promeni.

Drugo poglavlje

NAUČITE DA VOZITE S ISUSOM

U *Brzim motorima Tlokvenga* (a i u *Prvoj damskoj detektivskoj agenciji*), život se vraćao u normalu. Gospodin Dž. L. B. Matekoni vratio se staroj navici da na posao dolazi malo pre sedam izjutra i dvojica šegrta su ga, kad se u osam sati pojave u radionici, zaticala kako već leži pod kolima i zagleda utrobu vozila osvetljavajući je baterijskom lampom. Ugovor o izučavanju zanata obavezivao ih je na osmočasovno radno vreme tokom tri meseca i potom nekoliko nedelja posvećenih savladavanju teorije, i tako na smenu; gospodin Dž. L. B. Matekoni je, međutim, prestao da očekuje od njih da ga poštuju. Dolazili su, istina, u osam i odlazili u pet, što je iznosilo devet sati dnevno, ali od toga je valjalo odbiti jednosatnu pauzu za ručak i dve četrdesetpetominutne pauze za čaj. Upravo su ove pauze za čaj i predstavljale problem, ali svaki pokušaj da insistira na njihovom daleko kraćem trajanju bio je dočekan mrgodnim otporom. Naposljetku je sasvim odustao; gospodin Dž. L. B. Matekoni je bio velikodušan čovek, koji nije voleo sukobe.

„Ovde vam je lako“, upozorio ih je više no jednom, „ali nemojte misliti da su sve gazde ovakve. Kada završite šegrt-ski staž – *ako ga ikad završite* – moraćete da nađete drugi, pravi posao, a onda ćete da vidite.“

„Šta ćemo da vidimo, gazda?“, upitao je stariji šegrt, osmehnuvši se zaverenički svom drugaru.

„Videćete kako je kad se stvarno radi za platu“, rekao je gospodin Dž. L. B. Matekoni. „I kako je to kad moraš da zapneš kao sivonja.“

Stariji šegrt je prevrnuo očima, kao bajagi užasnut. „Ali gazda, pa valjda ćete nas zadržati kod sebe? Ne biste mogli bez nas, jel tako da ne biste?“

Dolazak Mme Makuci na mesto v. d. upravnika servisa doneo je određene promene, i pored toga što su pauze za čaj i dalje bile duge. Začas je pokazala šegrtima da neće trpeti njihove gluposti i oni su vrlo brzo prestali da koriste svaku priliku da hvataju zjale. Promena je bila toliko dramatična da Mma Ramocve nije uspela da dokuči šta leži iza nje; pretpostavljala je da ima neke veze s tim što rade za ženu, što ih je možda podsticalo da pokažu šta mogu, ali naposletku je pomislila da je posredi ipak nešto dublje od toga. Dvojica momaka su svakako želeli da ostave utisak na Mmu Makuci, ali činilo se i da ih je naučila da se istinski ponose onim što rade. Sad kad se gospodin Dž. L. B. Matekoni vratio u servis, i Mma Ramocve i Mma Makuci su zebnjivo očekivale da vide da li će se promena ispostaviti kao trajna.

„Ona dvojica su mnogo bolja“, primeti gospodin Dž. L. B. Matekoni nedugo pošto se vratio na posao. „Još su prilično lenji, valjda im je to u prirodi, i još povazan pričaju o devojkama, što im je, kad bolje razmislim, možda takođe u prirodi. Ali mislim da sada rade mnogo urednije... mnogo manje... manje...“

„Štokavo?“, pomože mu Mma Ramocve.

„Baš tako“, saglasi se gospodin Dž. L. B. Matekoni. „To je to. Bili su baš štokavi, kao što znaš, ali sad se to promenilo. I više nisu onako bezdušni prema motorima. Izgleda da su naučili nešto dok me nije bilo.“

Uz to, bilo je i drugih promena – o kojima gospodin Dž. L. B. Matekoni još nije imao pojma. Mma Ramocve je zapravo prva naslutila da se nešto desilo i zatražila je potvrdu od Mme Makuci pre no što išta kaže gospodinu Dž. L. B. Matekoniju. Mma Makuci je bila zapanjena; bila je prezauzeta da opazi, kazala je u svoju odbranu, inače bi svakako primetila nešto takvo. Sada, pošto je diskretno popričala sa Čarlijem, starijim šegrtom, mogla je da potvrdi sumnje Mme Ramocve.

„U pravu ste“, reče ona. „Mlađi je pronašao Gospoda. A on je bio daleko najgori što se devojaka tiče – nije prestajao da priča o njima, sećate se – ali sad se pridružio jednoj od onih hrišćanskih sekti. Gospod ga je pozvao, reče Čarli. I on je iznenađen. I vrlo je razočaran što ovaj više nije preterano raspoložen za razgovore o devojkama. Čarliju se to uopšte ne dopada.“

Novost je prenesena gospodinu Dž. L. B. Matekoniju koji čuvši to, samo uzdahnu. Ovi šegrta su za njega predstavljali misteriju i jedva je čekao dan kada će prestati da budu njegova odgovornost, ako taj dan ikada dođe. Učinili su mu život mnogo komplikovanijim i nije bio siguran da mu se to sviđa. Nekad je sve bilo jednostavno: bio je sam u radionici i samo je o sebi morao da vodi računa. Sada su tu bili Mma Makuci, dvojica šegrta i Mma Ramocve, a na to je valjalo dodati i dvoje siročadi koje je usvojio. Potonje je uradio naprečac, bez razmišljanja, mada mu ni sad nije bilo žao zbog toga. Deca su bila toliko srećna u kući Mme Ramocve u Zebrinoj ulici, da bi bilo neverovatno sebično

uskratiti im tu sreću. No ipak, prelazak s odgovornosti za jednog čoveka – samog sebe – na odgovornost za šest duša predstavljao je korak koji bi zastrašio svakoga, ma koliko široka pleća imao.

I tako, dok je gospodin Dž. L. B. Matekoni zamišljao kako je odgovoran za druge, oni su zamišljali kako su odgovorni za njega. Mma Makuci je, na primer, neverovatno ozbiljno shvatala svoju ulogu u servisu. Beše izmenila sistem vođenja poslovnih knjiga i povećala priliv sredstava; obavila je iscrpnu inventuru i popisala sve rezervne delove zatečene u ostavi, i sredila prijemnice za dobijeno gorivo, koje su bile u žalosnom neredu. Bila je svesna da je već time mnogo postigla, ali i dalje je bila zabrinuta. *Prva damska detektivska agencija* nije ostvarivala veliki profit, i pored toga što je konačno zarađivala kakav-takav novac. Posao u servisu je išao bolje, ali dobar deo zarade odlazio je na plate dvojice šegrti. Ako žele da prosperiraju, pogotovo sad kad su bankarske provizije porasle, moraće da obezbede još posla ili – a ovo joj je zvučalo kao intrigantna mogućnost – da razmisle o nekim dodatnim delatnostima. Preuzimanje odgovornosti za servis bilo joj je izazov; zašto se ne bi latila i nečega drugog? Na trenutak joj se zavrtilo u glavi, dok je razmišljala o mogućnostima proširenja posla. Fabrike, farme, prodavnice – sve je moguće ako je čovek voljan da pokuša. Ali odakle početi? Brak između *Prve damske detektivske agencije* i *Brzih motora Tlokvenga* bio je prirodan razvoj događaja posle veridbe vlasnika tih dveju firmi; pronalaženje nečega potpuno novog moglo bi da bude znatno teže.

Ideja je Mmi Makuci pala na um jednog jutra dok je pripremala crveni afrički čaj. Mma Ramocve je bila u kupovini, a gospodin Dž. L. B. Matekoni se beše odvezao da pogleda neka kola koja se ponudio da proda u ime svoje stare mušterije. I nisu neka, rekao joj je, ali smatrao se odgovornim za

vozila svojih klijenata od rođenja do smrti, takoreći, poput starovremenskog lekara koji je pratio svoje pacijente na njihovom putovanju kroz život. Odnela je tek skuvan čaj u radionicu, gde su šegrti sedeli na prevrnutim buradima za naftu posmatrajući mršavog psa lutalicu kako njuška oko ulaza u servis.

„Vas dvojica se baš ubijate od posla“, primeti Mma Makuci.

Stariji šegrt je ozlojeđeno pogleda. „Imamo pravo na pauzu za čaj, Mma. Isto kao i vi. Ne možemo sve vreme da radimo.“

Mma Makuci klimnu glavom. Ovog časa nije joj bilo do toga da propisno izriba šegrte, što je povremeno radila za vreme odsustva gospodina Dž. L. B. Matekonija i što se ispostavilo kao vrlo delotvorno; htela je da proveri kako će reagovati na njenu ideju.

„Setila sam se nove ponude koju bismo mogli da ubacimo u redovan posao“, objavi ona pošto je uzela gutljaj čaja: „Pa sam htela da čujem šta mislite.“

„Vi ste uvek puni ideja“, na to će mlađi šegrt. „Mora da vas boli glava, Mma.“

Mma Makuci se osmehnu. „Glava boli samo od komplikovanih zamisli. A moje su uvek jednostavne.“

„Kao i moje“, reče stariji šegrt. „Ja imam zamisli o devojkama. To su vam moje zamisli. Jednostavne. Devojke, i onda još devojaka.“

Mma Makuci je ignorisala ovo, obrativši se mlađem šegrtu: „Postoji mnogo ljudi koji žele da nauče vožnju, zar ne?“

Momak sleže ramenima. „Pa mogu da nauče. U bušu ima gomila prašnjavih puteva na kojima mogu da vežbaju.“

„Ali tako neće savladati gradsku vožnju“, odvrati smesta Mma Makuci. „U gradu se previše toga dešava. Vozila se kreću u svim mogućim pravcima. Ljudi prelaze ulicu.“

„A tu je i mnogo devojaka“, umeša se stariji šegrt. „Mnogo devojaka koje se šetkaju naokolo. Sve vreme.“

Mlađi šegrt se okrete i dobaci pogled svom drugaru. „Jesi li ti čitav? Ne govoriš ni o čemu drugom sem o devojka.“

„Ti takođe“, obrecnu se ovaj. „Svako ko kaže da ne razmišlja o devojka, laže. Svi muškarci razmišljaju o devojka. Muškarci to vole.“

„Ne stalno“, reče mlađi. „Ima i drugih tema za razmišljanje.“

„Nije tačno“, ljutito će stariji. „Ako ne razmišljaš o devojka, znači da si jednom nogom u grobu. To je opšte poznata stvar.“

„Mene to stvarno ni najmanje ne zanima“, reče Mma Makuci. „A i čula sam da se jedan od vas dvojice promenio.“ Zaćutala je čekajući potvrdu od mlađeg šegrta; ali on samo obori pogled.

„Dakle“, nastavi ona, „reći ću vam čega sam se setila. Mislim da je zamisao dobra i volela bih da čujem vaše mišljenje.“

„Slobodno recite“, reče stariji šegrt. „Slušamo vas.“

Mma Makuci potom progovori tišim glasom, kao da se boji da ih neko prisluškuje iz mračnih ćoškova radionice. Šegrti su morali da se prignu prema njoj ne bi li je čuli. „Odlučila sam da otvorimo auto-školu“, objavi ona. „Malo ću se raspitati, ali mislim da ih kod nas nema dovoljno. Mogli bismo da je otvorimo i da dajemo časove vožnje posle radnog vremena u servisu. I da naplaćujemo četrdeset pula po času, recimo. Dvadeset pula bi išlo instruktoru, a dvadeset gospodinu Dž. L. B. Matekoniju, za servisiranje i za korišćenje vozila. Posao bi išao samo tako.“

Šegrti su zurili u nju i nekoliko časaka ništa nisu rekli. Potom progovori stariji.

„Neću da imam ništa s tim“, reče on. „Ja volim da posle posla odem da se vidim s društvom. Nemam vremena da držim ljudima časove vožnje.“

Mma Makuci pogleda u njegovog drugara. „A ti?“

Mlađi šegrt joj uzvрати osmeh. „Pametna ste vi žena, Mma. Mislim da je ideja odlična.“

„Eto!“, reče Mma Makuci, okrenuvši se prema starijem šegrtu. „Eto vidiš, tvoj drug pozitivnije posmatra situaciju. A ti si potpuno beskoristan. Pogledaj šta ti je to neprestano razmišljanje o devojkama uradilo s mozgom.“

Mlađi šegrt se podrugljivo nasmeja. „Jesi li čuo? Mma Makuci je u pravu. Trebalo bi da je slušaš.“ Potom se okrete Mmi Makuci. „Kako ćete nazvati tu auto-školu, Mma?“

„O tome još nisam razmišljala“, reče ona. „Smisliću nešto. Naziv firme je veoma važan. Zato je *Prva damska detektivska agencija* tako uspešna. Njeno ime kazuje sve što je potrebno znati o njoj.“

Mlađi šegrt je pogleda iščekujući. „Setio sam se“, reče. „Auto-školu bismo mogli da nazovemo *Naučite da vozite s Isusom*.“

Nastade tajac. Stariji šegrt baci pogled u pravcu svog drugara, a onda se okrete na drugu stranu.

„Nisam baš sigurna“, reče Mma Makuci. „Razmisliću, ali nisam sigurna.“

„To je baš dobro ime“, reče mlađi šegrt. „Privući će ljude koji žele da budu pažljivi vozači i tako nećemo imati nezgoda. Gospod će paziti na nas.“

„Nadam se“, na to će Mma Makuci. „Ali razgovaraću s gospodinom Dž. L. B. Matekonijem i videćemo šta on misli. Hvala ti na predlogu.“

Treće poglavlje

UBITI PTICU KREŠTALICU

Mma Ramocve je obavila kupovinu. Pre no što su se deca doselila, nabavka namirnica je bila jednostavan zadatak, koji je retko kad morala da obavlja više od jednom nedeljno. Sada je izgledalo da kratko vreme pošto obnovi zalihe, već svega ponestane. Koliko pre dva dana je kupila brašno – i to veliko pakovanje – a sada brašna više nije bilo, a Puso je takoreći već pojeo kolač koji je Motoleli umesila. To je, dabome, bio dobar znak: dečaci i treba da budu ješni, i normalno je da tamane ogromne količine kolača i raznih slatkiša. Kad malo porastu, preći će na meso, koje je za muškarca veoma važno. Međutim, sva ta silna hrana koja se trošila u kući stajala je novaca i da nije bilo velikodušnih doprinosa gospodina Dž. L. B. Matekonija – doprinosa koji su, istini za ljubav, pokrivali celokupne troškove izdržavanja dece – Mma Ramocve bi se verovatno našla u finansijskom škripcu.

Zamisao o usvajanju dece je pre svega i došla od gospodina Dž. L. B. Matekonija i mada se nikad nije pokajala što je uzela decu kod sebe, volela bi da se prvo posavetovao

s njom. Nije joj smetalo to što je Motoleli vezana za kolicu i što je sad odgovorna za hendikepirano dete; naprosto je verovala da bi o nečemu tako važnom trebalo prethodno porazgovarati. Međutim, nevolja je bila to što gospodin Dž. L. B. Matekoni nije imao srca da kaže ne. Zbog čega ga je samo još više volela. Mma Silvija Potokvane, nadzornica sirotišta, prepoznala je to veoma dobro i, kao i obično, uspela da obezbedi svojim šticienicima najbolji mogući dom. Mora biti da je mesecima planirala da smesti brata i sestru kod gospodina Dž. L. B. Matekonija, a naravno i da je dobro znala da će deca naposljetku završiti kod Mme Ramocve, u Zebrinoj ulici, umesto u kući gospodina Dž. L. B. Matekonija, tamo kod Doma Odbrambenih snaga. Razume se, kad se budu venčali (kad god to bilo) živeće svi pod istim krovom. Deca behu počela da se raspituju u vezi s tim i rekla im je da čekaju da gospodin Dž. L. B. Matekoni odluči o datumu venčanja.

„On nije od onih koji žure“, objasnila im je. „Gospodin Dž. L. B. Matekoni je veoma obazriv čovek. Ne voli ništa da radi naprečac.“

Pogotovo je Puso izgledao nestrpljiv i shvatila je da mališan ima potrebu za ocem. U gospodinu Dž. L. B. Matekoniju će ga svakako naći, u dogledno vreme, ali zasad se dečak, koji nikad nije upoznao roditelje, verovatno pitao hoće li se to ikada desiti. Kad imaš šest godina, i nedelja ti je preduga; mesec dana je po svoj prilici prava večnost.

A Motoleli, koja je toliko prepatila i bila tako hrabra, razumela je. Beše navikla da čeka i, razume se, trebalo joj je mnogo više vremena da uradi bilo šta, s mukom manevrišući invalidskim kolicima između dovrata koji su uvek izgledali preuski ili kroz duge hodnike koji su se završavali nezgodnim stepenicama. Samo tu i tamo je moglo da se